

Het belang van waardegedreven politiek

Waarden zijn belangrijk in de politiek, maar politici zijn er onterecht huiverig voor. Hoe kun je met waarden aan de slag gaan als politicus? Drie denkrichtingen voor een waardevolle politiek.

Opinie

Hans Alderliesten

Op vrijdag, 27 november sprak prof.dr. Gabriël van den Brink (hoogleraar maatschappelijke bestuurskunde aan de Tilburg University) zijn afscheidsrede uit. Volgens Van den Brink komen in het functioneren van de overheid nauwelijks morele waarden aan bod. Daarbij komt dat de discrepantie tussen waar politici enerzijds en burgers anderzijds mee bezig zijn, steeds groter wordt. Het is dus ook niet verwonderlijk dat de politiek niet meer inspireert – bovendien lijkt de politiek stelselmatig lageropgeleiden te vergeten. Van den Brink heeft veertig jaar onderzoek gedaan naar de rol van waarden in de moderne maatschappij en de manier waarop burgers omgaan met politieke vraagstukken.

Het pleidooi van Van den Brink onderschrijf ik van harte en ik heb diens onderzoek altijd met bovengemiddelde interesse gevolgd. Toch denk ik dat stellingen als 'politici inspireren niet meer' (*NRC Handelsblad*, 28-11-2015) en 'er is dringende behoefte aan moraal' (*De Volkskrant*, 28-11-2015) het verdienen uitgewerkt te worden – door politici, lijkt me. Maar hoe? Er is verlegenheid rondom dit thema. Want begin maar eens over het belang van morele waarden. Voor je het weet hangt er een spruitjeslucht om je heen. En zodra het 'b-woord' - betutelen - is gevallen, ben je weg. Daar komt de vraag bij of we het over moraal kunnen spreken zonder ons daarbij te verhouden tot iets boven of buiten onszelf. Hebben we een god nodig om het over waarden te hebben?

Laten we vaststellen dat niemand

zonder waarden kan. Waartoe is jouw organisatie op aarde? Waar lig je wakker van? Ook IS hanteert waarden, die wij op onze wijze verafschuwen. Niemand is waardeeloos. Het wordt spannend wanneer het onthechte individu zichzelf tot maatstaf heeft. Ik bepaal wat ik doe, het dogma van de moderniteit. Welk argument is er dan nog tegen het verkopen van een orgaan of kannibalisme, op basis van wederzijdse instemming (met dank aan Michael Sandel voor deze gedachte-experimenten)?

Er moet een *common ground* zijn, cultuurhistorisch gevormd, waartoe wij ons verhouden. Waarden kunnen in verval raken en regenereren, voorbeelden daarvan zijn legio: slavernij, vrouwenkiesrecht, doodstraf. Het is van belang, zo stelt professor Van den Brink, dat politici weer met waarden aan de slag gaan omdat kwesties op de politieke agenda 'evident een morele kant hebben' en wij met en in onze bedrijven geïnteresseerd zijn in het bijdragen aan 'een betere samenleving'. 'Wij' hebben opvattingen over het goede en daar willen we graag mee aan de slag. Hoe kunnen politici dit stimuleren en faciliteren? Ik wil graag drie denkrichtingen delen.

Debat

Een: het stimuleren van maatschappelijk debat. Politici hebben de mond vol van democratie en debat, maar in Nederland wordt nauwelijks gedebatteerd. Er moet weer gedebatteerd worden. Uitgesproken dat je het afschuwelijk met iemand oneens bent. Daarbij doet zich het merkwaardige fenomeen voor dat het maatschappelijk debat vaak stopt na het Kamerdebat waarin een besluit is genomen. Alsof het verschil dan voorgoed beslecht is. Nee, de discussie is een continuüm en de

Vaak doet zich het merkwaardige fenomeen voor dat het maatschappelijk debat stopt na het Kamerdebat waarin een besluit is genomen. Alsof het verschil dan voorgoed beslecht is. Foto: ANP

Het is van belang dat politici weer met waarden aan de slag gaan omdat politieke kwesties 'evident een morele kant

discussie is een doel op zich. Gun daarom vaardigheden als luisteren en meningsvorming een grotere plek in het onderwijs en revitaliseer met de verbouw van de Kamer de debatcultuur.

Twee: politiek is een middel,

geen doel. En vaak is de politiek eerder onderdeel van het probleem dan van de oplossing. Neem de gemeente Reeuwijk. Daar gingen stemmen op om nog meer en langer asielzoekers op te nemen. Kon niet. Regelgeving. Daar gaat Nederland aan kapot. Stel een kind voor dat een idee heeft, maar papa wijst elk idee af. Want: jij snapt het niet. Want: laagopgeleid. Een pleidooi voor de woorden 'dienen' en 'vertegenwoordigen'. Dat zou kunnen door een gekozen burgemeester, door referenda of alternatieve vormen van vertegenwoordiging (waar de waterschappen een goed voorbeeld van zijn).

Drie: uit de marketing is het begrip *laddering*: het leggen van een relatie tussen de waarden van de klant en jouw product. Het gaat niet om het aantal kubieke meter in-

houd van het huis, maar om het ervaren van ruimte. Hoe hoger je kunt aansluiten in de behoeftepiramide, hoe beter. Sluit daarom aan bij behoeften van zingeving. Een manier om deze te achterhalen, is net zo lang doorvragen naar onderliggende principes. Voor politici? Geen genoegen nemen met een gerucht uit een dubieuze bron (en daar vervolgens Kamervragen over stellen) of over de rug van de buurt (en daar vervolgens achteraf een inspraakavond over organiseren). Het maken van keuzes voor Nederland anno 2050 (zullen we de spoeddebatten afschaffen?), omdat waarden altijd van waarde blijven.

Hans Alderliesten is werkzaam in het jeugdwerk en voorzitter van de CDA-afdeling in Gouda.